

№ 1.

1815 Junij 4

Raport

W. Protaka Kopylowskiego Dele-
gowanego Komisarza do Bra-
szawic - o dopetrowney wyzn-
iesii w Braszawiczach -

№ 1.
Junij 4

Do Prześwietnej Kapituły Miłoskiej - 2

Od N^o Wojciecha Kossakowskiego Koadiutora
Prabata Archidyacona Delegowanego do Bra-
szewicz Kommissarza -

Rapport.

Ł dopędzonego Kommissu w miaście Braszewiczach
zwanyim końcem obicia wszystkich ogusow z
szeregiem do idnego przedmiotu należącem,
porządkiem punktu prawa Arrendownego, na-
stępująca przy niniejszym Raporcie przedsta-
wiam wiadomości:

Co do punktu 1° Kontraktu -

Przejity obowiązek przez N^o Dziurawę optacania
kardowoczenie igory arrendy, jak byd spediary, wyja-
śniamy skiszi Kapsyine - Co do umieszczonego wa-
punktu iż obowiązek się, na lat dwa pozostaiają
posessji z Kontraktu ośmioletniego, optacai po-
Łdolych 20,000. w stowach bez wszelkich detrunkat,
iaki dotąd czynione bydy; to nie do Permanentu
Czynszow, podatkow, lub zapomog z tych lat dwóch
mogących wyriknaj, lecz co do opłaty arrendy
reguluie się - Wyświaca się to z Kontraktu
ośmioletniego, z mocy którego byd obowiązanym
prow. potrącenia Offiary Dziesiątego Grosza i Subwi-

diom

diem opłacai corocznie Łtolyh 20,481. g. 10. — Gdy póź-
niej przybył podatek: Pocatowego Łtolyh 1738. g. 15 —
Skladki na cypsewa Łtolyh 67. g. 19 — Defallii czynszu na
Michale Krupce Łtolyh 28. g. 3. — Detrunkaty za omylek
w podaniu wypiewu Łytniego i Jarzynnego Łtolyh 1874.
groszy 24. — a w ogule Łtolyh 2,709. g. 1. — W Dzierzawca
nieopłacad więcej na rok jak Łtolyh 17,772. g. 9 — Z tego
powodu przy robieniu Kontraktu Dwunastoletniego,
zastrzeżono, aby za lat dwa pozostaie, bez wszel-
kich powyższych detrunkat opłacad Cypsewa Łtolyh
20,000. i w tej myśli warunkowem wzmienionym dotajro-
nym zestaw — w dowód tego mogą być księgi Nad-
syjne, Inwentarz Roku 1800. — dotajro się nad to w
tamtych księżkach sobionym rachunek przy wydz. kano-
nika Kraszewskiego pod H. 1°

Co do punktu 2° Kontraktu i 11. Instrukcji.

Dla powzięcia przekonania, ile w Dzierzawca przez
ogulne wzięcie na siebie obowiązku opłacania pod-
różnemi trybami podatkow, jalcie były opłacane
w Roku 1806. winien być w późniejszych latach, tej
samej Summy opłacai, a ile w rzeczy samej po-
zmiianie gatunku i ilości omych opłacad, zebrawem
wszystkie kwity opłacaiących się Podatkow w Roku
1806, i znalazłem, iż opłacilo się, wszystkich gatum-
kow w tym Roku Łtolyh 5,407. g. 20. — Do tej pewnej
Summy regulowatem opłacaię się, Podatkii przez
lata

3

lata następujące z kwitów każdorocznych — Jaka
w tem znalazła się różnica, a ile w którym roku
na rzecz Preśw. Kapituły wypadło ryżem, wywierca od-
dzielnie dotychczas się Rachunek pod N. 11°

Co do punktu 3° Kontraktu

Przejrzył obowiązek wymiarzenia gruntów Maistrzości Brzeskiej
stosownie do przepisów przepisanych, dopełniomy
jest w uprzedności. Wreżone zrobienie map ogólnych ca-
łych Dóbr z wyzuczeniem gatunków i granic, oraz
utwierdzenie smych do Stolikow, znalazła się na gruncie
w Folwarku Brzeskim — Mapy szeregowe ka-
żdego Folwarku i Wsiow, z potrzebnymi do nich Inwen-
taryami, miały być odesłane do Archiwum Preśw. Kapituły
w roku 1810. — Na co jednak W. Dziurawca
żadnego nieokazał mi dowodu —

Wtocienie niemal każdej Wsi, zala się, na wydzielenie
im gruntów pustych, i niewyżywanych w mniejszej
lub większej ilości, i to, która, za przyrzeczeniem swego
znieszczenia, a następnie tak wielkich Reszankow —
Do sprawdzenia tego, potrzeba dłuższego czasu,
i doskonałego Komornika — Jest to artykuł który
powinno sięgnąć uwagę Preśw. Kapituły — Bo
iżeli istotnie są niewyżywane grunta, tedy Wtocienie
wypły z dostatecznego sposobu utrzymania się, co-
raz daley, bardziej będzie się niszczyć, iierba Gospo-
darszy będzie się zmniejszać, Reszankow powiększać,
a Inwenta z Folwarkow spadać —

Co do 4°

Co do punktu 4° kontraktu, a 10° Instrukcji -

Subsidiar widai z mapy: przy wymiarze Braszewicz wile zamieniono Szachownie, i z wielu stron granic, upewniono; bardzo jednak wiele zostaje do ukonczania - a mianowicie zaopokoinie granicy od Piaskowicz JW^o Marszalka Wistoucha, od Wschodow JW^o Marszalkow Pseudowskiego i Boreyzy, i od Sudzitowicz JW^o Boreyzy - oraz pozostaly ieszcze Szachownie miedzy symonowiczami wsia, wspolna, Przew: Kapistuty i JW^o Marszalka Pseudowskiego - takoz z Suchozami Sudzidowzliorni i Zabierzem - W. Dziurkawca radnego w tym przedmiesie niewyprid prawne-go kroku, wymawiajac sie, iz do czynienia tego, niema danay sobie potrzebny Plenipotencji, ani udzielonych Dokumentow - Miedzy Braszewiczami a Bronnym Dziedzicznym Folwarkiem W^o Dziedzięgo Zuba, przy wymiarze ieszcze zaopokoinie JW^o Wistoucha polożona jest granica pewna i okopowana -

Co do punktu 5° kontraktu i 5° Instrukcji -

Wypadke z wymiaru Chonorniernego wile, zostaly popromozzone i potkajnie zabudowane - aby do tego wyzywana byla Woscianska robotizna, radney niemozra, skargi + wyzwani Parobcy do tej i inney gruntowej potrzeby, czysia, odbierali odzynarye, i ptace kontraktem przepisana; czysia, gdy mieli domyc swego chleba, odbierali za dzien po groszy 15. -

Wresm

Wierzę stowornie do prawa arrendownego mieli
 krzywdy. Łala, iż iudnak na matę dla siebie prze-
 znaczenie, z tego względu, iż do takowych robót wy-
 bierani są, ludzie zdrowi i młodzi, a Ordynaryjnie ro-
 bota ich bywa na dniu wielkim, z czego nie Dzie-
 dzie lecz Dziewianca korzysta. Jakie nachodziły preten-
 sje o nierupeczna, za robotę, nadgodę, przy rozrachun-
 ku rozporożone zostaly.

Co do Punktu 6° Kontraktu i 7° Instrukcyi

Gdy Pospolny arrendowna, przeziaga się i szere do lat pis-
 ciu, w których tak nowo erygowana Budowla, iakoteż
 i poruczona reparacya, może się przez ten czas ulep-
 szyć, lub pogorszyć; oraz gdy po wyznacze nowa
 uwyziono planty, w której innego rodzaju i gatunku
 okarada się, potrzeba budowli, przynorzą, wiskorzą
 dogodności w gospodarstwie, nad te, iaka była opi-
 sana w Kontrakcie, a która w rzeczy samej iść, znay-
 dzie się, niewidziatem ratem teraz, potrzeby ścisły
 tego punktu weryfikacyi, zostawiając to czasowi
 Konracyi się Pospolny, kiedy i stan ich prawdzi-
 wy, i linba Budowli, lub iey xaste potwo dokta-
 dniey okarai się będzie mogło.

Co do Punktu 7° Kontraktu

Punkt ten Kontraktu co do pierwszuy części, wyrobienia
 na grunt lub take, Urszypa Peretax swanego,
 mylnie za bezwixytarne wskazanego; gdzie iad po-
Uwaga

Świadcząca, byś gaj najpiękniejszy w całej swojej
okolicy jest dopiętomy. Co zaś do drugiej, aby go
wymiarze, dla zaprowadzenia lasu w miejscu ozna-
czonem przez Preśw. Kapitułę, było co nasianego zda-
tнім ziarnem lesnem, dotąd nie przedsięwzięto.
Opóźnienie tego, lub opuszczenie, widoczna, przynosi,
miejscu bez lasu będącemu, szkoda.

Co do Punktu 8° Kontraktu i 8° Instrukcji.

Kanał mający sobie komunikacyę z willim Kanatem
Olluhawiec swanym, dla ulepszenia i osuszenia
niektórych Braszewickich gruntów, nie tylko że dotąd
przedsięwziętym nieostał, ale ani później ukończonym
być może, dla tego, iż przez cudze grunta prowadzo-
nym byćby musiał, do czego Swiadcząca przychylić
się niechciała. Uprzedzamy zatem wydatku na niego 4000.
Zdotyż do Preśw. Kapituły swobodnym być powinien,
iako częś Summy do ogólnej awency należąca.

Co do Punktu 9° Kontraktu i 9° Instrukcji.

Je była dawana zapomoga Włocianom w Konicach i Wo-
tach, i że ta była dawana prawdziwie potrzebnym,
dowodzi Tabella Remanentow po Indagacyi i wery-
fikacyi sporządzone, dotychczasowa się, pod N. 2°
Być może iż było i staranie w niej uwyśhamie - ale
Włocie z wielu względów podupadła i zniszczona
wypadać się niebyła dotąd w stanie, i nie tak
prędzo być może, przy teraźniejszym Włocławie -

Spis

5

13
Sposób dawania tych zapomog, był najnie regularniejszy. Dawane były woły i konie kupne, i Byki Dworne, bez uprzedniego targu, odbioraiacego włościanina, ale tylko za oznaczoną ceną, wstasciela, o której częstokroć dopiero dowiedziad się biorący przy weryfikacji, wiele zostad się winnym. Nadto, w roku 1813. i 1814. bardzo wiele rozdano Dwornych Bycalow, w idney cenie po f. 50. — Co jednak, prawie niepodobna, aby wszystkie idnych były warte pieniędzy — Jazoz wielu z biorących, na wysoka cenę, i onych niedotężności uskarżali się, mieniąc iż z nich żadney pomocy i roboty nie mieli — Rozumiem, iż wzgląd na to, powinien zwrócić uwagę przy kombinacji —

Przy w każdym roku, była dawana wiadomości przez szeregi czynionej zapomogi, pomimo zapewnienia W^o Dziwizawcy, który na to niebrał Rezerwow, na gruncie nie pewnego dowiedziad się niemożna było. Pomimo tak znacznych dawanych zapomog, z wielkim wzrostem Przew. Kapituldy, bo z pretensya, za rok Zloty 18333. g. 10. — z rozdanych koni 39. zostad 29. — z rozdanych Wobow 204. zostad 116. a potrzebuia, jeszcze koniecznie Wobow setur setur 136.

Co zaś do zapomogi w koniach, rozumiem iż nadal nie ma potrzeby dawania onych w tym Kraiu, które więcej usluguia, potrzebie W^o Dziwizawcy, iak sa, istotnie potrzebne do uprawy gruntu — Douje ludzie będąc miad ten, który z siebie mieć moie —

Co da

Co do punktu 10° Kontraktu -

Ten punkt obustronnie jest niekwestjonowany, ani nawet być może ze strony W^o Dziurawcy, bo pewnie za daw-
niej używanego gruntu mogą ieden, zarabiać dziś dzie-
sici - Przekonywa o tem i Panuszynska, która więcej
spółwy była przed wymiarem mniejsza, a jako oby-
wająca, musiada być na stonie, najmowana - gdy
dziś podwoiona, nie jest do obrobienia gruntów dostar-
czająca -

Co do punktu 11° Kontraktu -

Wieś z zamiany odeszła, są uregulowane i przebu-
dowane, stosownie do punktu 5° prawa arrendow-
nego -

Co do punktu 12° Kontraktu -

112 Spełnione przyrzeczenie Prezj. Kapituły w zeznaniu
Kommissarza po ukonczonych zamianach, wie-
najlepiej sprawiło skutek, iad doświadczanie po-
kazuje - Bo lubo w sporządzeniu nowego In-
wentarza, miano wzgląd ~~z~~gardzić na przema-
czenie dostatecznej Panuszynskiej, niż na powiększe-
nie Czynnów, Inwentarz ieden Podawczy w
wielu artykułach jest niedostateczny - I tak:
1° Opisana jest ilość gruntów danych Włocianom,
a nieuważano, iż wieś niektóre maiaq ilość wy-
miarów, niemaiq dogodnych gruntów, zwlaszcza
wieś Zawielowie, której trzeci Poletka zupełnie

jest

o

jest niewystarczający, dla gór, piasków, i wydymów, imie nie-
 maia, gruntu dostatecznego do usiewu, w jednym polsku
 do usiewu iak wies Stumiszure, imie wygonow, a imie
 abyt szeregdo na usiew Garzymny, przez co upadek Gospoda-
 rzy — 2° Przepisane prawo do użyczowania z Włocian Kry-
 szow po 20. 1. z morga od przewyższającego gruntu nad swię-
 tości, a pomimo tego wyższyżynow w podaniu zostawiono,
 szerególniey we Włocianach i Zawieluwin, szerególniey
 w W. Dietzawca nie idzie za tem podaniem, lecz za
 sprawiedliwym użyciem — 3° Przemianowane po dni ostę-
 ny z gruntu Starwarli, niemaię, soboty swey przemiane-
 nia, i dla tego ten W. Dietzawca, często ich używa
 z uprzejmem do orania, woziniam, zboża, i bronowania,
 których przeciw użycie powinnyby być imie, a między
 innymi do pomocy podupadłych, co jednak na dniu swo-
 im sobie musi, — 4° Przemianowane są, trzy drogi, bez
 oznaczenia mil, nięska; daie to obarzy do ich naduży-
 cia — Itak W. Dietzawca, funduiaz się na dawniey-
 szych szerególniach tego miejsca, kiedy i cięzka pranszowa-
 zna była nięska, i widu z Włocian byli tylko wate-
 cza Boiasami, że dawniey mieli Przystani do Mostow
 o mil 22. od Braszewiz, po powiększeniu drog do Lurby
 trzech, wysciera im drogę na Rok do mil 66. a w moc
 tego, dwie dobyte drogi do Piniha o mil 11. — do Brześcia
 o mil 13. i t. d. poliera sobie za jedną, drogę — Nadto
 maiać sobie pozwolone trzy drogi, bez żadnego opisu
 użycia onych, i wtem nadużywa, że niezawrze ich
 obraca, na wywierzenie swojej Krestencyi, ale częstokroć,
 dla swych awanturów, posyła je po kupne produkty
 w miejsce tanie, i transportuje je w miejsce sobie

użyczownicy

rychlewniejsze, co zdaniem być wprost przeciwnie warunkowi prawa arendownego w punkcie

Prócz tego ten punkt Inwentarza jest narzućny i bardzo niesprawiedliwy. Bo jeżeli po wyoniarze dostato się niektórym Włościanom nieco więcej gruntów, pomimo tego iż stracili dawne swe łepcze, a rybkali gorzke; zostata powiększona w dwójnasob Pańszczyzna, na czemby iuż przestać naleziato - Za cóż naddawny zwyczaj i Inwentarz przydana trzecia droga - Jeżeli dla Satewiczego wywierzenia powiększonej Krescencyi, ta mogłaby się dopędzić Pańszczyzna, oduracając im tyle dni spracizny, ile bawiliby się dni w drodze - Taby nie wyprzerato tak cotoż, a Dzierżawca menarziąc ^{sobie} Pańszczyznę, nierachowadby dla siebie awantazow z dalekich transportow -

Caly ten punkt potrzebuie rozebrania i poprawy.

Co do punktu 13° Kontraktu -

Ten punkt reguluie się do ostatniego Roku posesyji -

Co do punktu 14° Kontraktu -

Subo w znaczney części nastąpiły namiany gruntow i Stanowisk Szachdownierych, pozostaly jednak iesture Szachownice, iad wyzaregulniderm w brapporeie pod punktem 4. - Bytoby szczerza przyteurna, aby slednić 10° Dzierżawce, i do ulonowienia pozostalych, ike sie to uskutecznić obowiazad się swym kosztem, i w czasie swoiey posesyji -

Co do punktu 15° Kontraktu -

Naruszili przyite przez 10° Dzierżawce, w odbieraniu Czynszow, Podatkow i Składek Włościanich, racho-

wywan

wywane niebydy, a szczegolniey w uzywaniu dwóch świadków przy odbieraniu dwóch świadków przy odbieraniu, a następnie w zapisywaniu onych przy dawanych kwitach; aby zaś dawane były oddzielne kwity przed Kuzniecem, to się z weryfikacyi lat ceterich niepocharato. Po mimo jednak nierachowywanych dwóch pierwszych warunkow, skargi niebyto onierakwiutowanie z odebranych -

Co do punktu 16. Kontraktu -

Punkt ten żadney nieulegaj kwestyi, ani byto o to skargi -

Co do punktu 17. Kontraktu i P. 3. Instrukcyi -

Zaległości Czynszow, na wielkonych wpisane są od pitoary nalez-
 xinego, a na wielkonych w sadku nalegania - Leer nie dla tej
 przyzyczy sie o one zaniebano upominai sie, lub opuszco-
 no esekwowa, ale iedynie dla niemoznosci wypdacenia sie
 Wlościan - Tej zaś niemoznosci i podupadłego stanu
 Wlościan knayduie, te przyzyczy: 1. Przesiedlanie
 Wlościan na nowe grunta i siedziby swierd wydate i
 nieugrude, lub iedeli na stare to piawozyste, w obydwoy
 razach potrzebuie nawozu, oraz na grunta niedosta-
 teczne, do koniczenia potrzebnego usiewu i zbioru - 2.
 Upadek Wotow i Bysta przez zaware, przez co nastaj-
 pid niedostateczny wyrobek ich gruntow, i opuszczenia
 nieuchwornie potrzebna sterowyzacza - 3. Lata
 niewodochayne, Wojna i ustawizne przechody, lub
 postoy - 4. Według skarg ogulnych Wlościan i
 czynn w następnym punkcie: Nadwizcie Wlościan
 tych powinności przez W. Dzierzawce, w podwodach,
 czyli Drozuch i Panzerzyonie w rektad wyznaczoney -

Co da
 3

Co do Punktu 18° Kontraktu i 6° Instrukcyi -

122 Wchodząc w szeregi wszystkich punktów Kontraktu i Instrukcyi, chciatem też po szeregu przejść wszystkie Włosian pretensye do W^o Dzierżawcy, z winy jego, lub nadwzięcia wyznika - Ale przedtym przez trzy wie, przed Skargą ogólnych, nie uszeregujności dowiedziać się, niemogłem coby stanowiło prawdziwą, weryfikacyę - Boiazń Włosian aby się niemógł W. Dzierżawca nad nimi, w ciągu dalszej postępy, tamowata im imiatoli, do szeregutowych wyznań - W wyznaniach nawet ogólnych, gdy dla weryfikowania onych werwatem W^o Dzierżawcy, oni natychmiast przy nim, albo zmmieyszą rachynali, albo ramiterali onych utwierdza - Trudności stał wynika, ustanowita moie dzieło - Bez Perolucyi Przew: Kapitulny, niewiedziatem, jak w tym razie miadem postąpić, zostając w dwóch ostaternościach - Skargi ogólne, winnego nieprzekonania, bez wypróbowienia i dowiedzenia mu naocznie, a skrzywdzonemu żadney pewney nagrody zapewnić niemoga, bez zplienienia wszystkiego po szeregutowach - Opuścić onych rozbiestanie, jest utwierdzić Postępowo w dawniejszym sposobie zachowania się - Rozebrać zaś niepodobno, kiedy dla boiazni dowodzić niekwa - Zostawić do końca postępy, jest to chcieć zatrzymać wazem i nieparniejszą to wszystko, co się mogło przyczynić do krzywdy, a następnie zniszczenia Włosian - Dnia dójci niemozna, kto? dokąd? z kim? kiedy? i za wiele dni Panowazny iendzi? Co będzie po pięciu leciech skonczony postępy? Przejść zaś wszystkie, niedotykać się jak tylko

niktory
(Dn)

niektórych, iest to karatyfikowai zdobyta, weryfikacya, wzrzelka, prezentacya, i konicyi Interes bez konca - Szargi rai ogulne sa nastepujace:

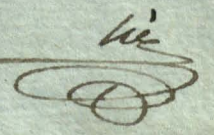
- 1° o nastepioney zamianie gruntow, na wyznaczenie im nie-
dogodnych i dostatecznych wzrusow -
- 2° O abyteczne uzywianie Podwod w drogi, w miejscu dalekim, w ca-
sie najgorszy drogi i z wikszyz nad moznoscia ciężarem -
- 3° O nieregularne rezy Dworne w wielu miejscach; gdzie
na 7. lub 8. Sob anaydzie zis pola, rzecia, sochami wy-
onywai musza, -
- 4° O wyznaczeniu raktowney roboty w oraniu i zmiwie, kto-
ra, na swych dniach konicyi musza, -
- 5° O nadwizpie wartosciow raktowney w czasie zimny,
kiedy do pud dnia dla oporadzenia Wotow bedacych na
stajni bawie musza, nad przepis Inwentarza -
- 6° O wyznaczenie wywoliny ceny za dawane konie i Wo-
ty na zapomogi -
- 7° O kryzode iaka, mieli przez lat dwie mielar po swych
domach Lyto, na miare, Magarynowa, do ktorey musie-
li doupprywai swego, po garcy kilkad na handa (retwier),
dla tego iz, do wagi niewystarowalo - niewystarowalo rai
dla tego, iz brali Lyto surowe, i na miare, a odda-
wali sukha, masha, i na wage -

Co do punktu 19° Kontraktu i 6° Instrukcyi -

Dotaraiaca zis Tabella pod H. 7° wyswiewa kierz,
i przyckupne, ubytych Gospodarzy -

Co do punktu 20° Kontraktu i 6° Instrukcyi -

Wojna, zaradkowa choroba, opuszczenie ratunku ratunku
w chorobach przez niedostatek Felczera, i Lekarstwa -
Rekrut, rzecia, suchwate, rzecia, niedbate opuszczenie

ie

się w gospodarstwie, z przychylny nowych siedlisk, było
przychylna, spustorzalnych chat i gruntów — Gdyby to je-
dnak przypisał winie Dziwizawcy, to się niepokarato-
Cuzem, reperując to W. Dziwizawca, na grunta i chaty
po ubytych, rozwiada chłopów z chat ludniejszych — Co lu-
bo z jednej strony zdać się być dogodnym, iż nierobią się
pustki, ale z drugiej strony stać się szkodliwym, iż
miało jednej chaty dobrej i zamożniejszej, robi się
dwie biednych, i iedynalich, w uprzyj i zbożu potrze-
bniejszych z kasy Przew. Kapituły czestych zapomog-
Rozumiadbym, że takie przesiedlenia, powinny być na-
tenoras dopiero następować, gdy dwóch zdalnych do ro-
boty może zostać na gruncie, a dwóch takichże znaj-
dzie się do przesiedlenia — Uwaga na stracie, czynszu
i panszerzyni z zostawionej pustki, nie może być
ważną za przesiedleniem iedynalich — Czynn nie
zginię, bo czestiarz: do czasu póki się, niernajdzie
gospodarz: / można rozdać na czynn nowy, pans-
czynsz zaś czestia, wynagrodzi się, czynnem wy-
szym, czestia, iż pewniejsza i dogodniejsza od iedne-
go zamożnego, ian od dwóch bradnych, czego doświad-
czenie uwy, a choćby też, co i ubyło na panszerzynie, to
nieodknie Przew. Kapituły, ale tylko W. Dziwizawce, - za-
pomoga zaś przeciwnie —

Zweryfikacji lat czterech niepokarado się, aby W. Dziwizawca
zarabiał pustki, pokazywał na nich remanent Czyn-
szow — So zaś do podatkow włościanielich, te były rozbita-
dane na Dymny i grunta, w uwywaniu włościan zosta-
jących nierozciągać do pustek, w czym iednak nie-
czynn

niernajdziej, iuzarw Włocian; bo wszystkie Kraiowe Po-
datki regulują się, do Dusa, nie do gruntu - Driedzie tyf-
ko chcą ubliżyć do sprawiedliwego rozkładu, do gruntow
podawanych przez Włocian, podatki poprzywiozywali -

Co do Punktu 21. Kontraktu i 5° Instrukcyi -

Jeżeli Pańszczyzna po przesiedleniu była na stronie, nay-
mowana, to się niepokarata - Lecz używane były Podwoły
w drogę z odtrąceniem Pańszczyzny czterech dni za cały
tydzień, nie z przyzwoity potrzeb gruntowych, iaku, jest wywo-
ka swojey Kresowcy; ale końcem awantur, dla W^o Dzier-
żawcy w sygnieniu różnych transportow, a między dale-
kimi, w dalsze lub bliższe, - Stoi użytych takowych podwo-
odległości transportow, oraz bawienia się, a następnie war-
tosi cxiży wzamenn nadwzięcia, pozostać do dalszey wery-
fikacyi -

Co do Punktu 22° Kontraktu -

Ten Punkt niculega radney Kwestyji -

Co do Punktu 23° Kontraktu i 13° Instrukcyi.

Z podawanych przez W^o Dzierżawcy, pretensyji, jedna jest
tylko nieobista Kontraktem, o wypawania Tywiotow i
gnodulitow za Rekwizycyami dla Wojsk Kraiowych i
Kagranicznych - Gdy jednak są, wastraxione, tymie
punktem stuzne i sprawiedliwe, a takiemi idaw się
będą Rekwizycy, które nieregulowaty się do Diob, lecz
do Maiatku, sadzidem być potrzeba, umiarkowania
onych w linii pretensyow podawanych, ale oraz obok
tego, uregulowatem onych ceny, stozownie do ceny crawo-
wey i onyckowey - Kontrakt bowiem radney ceny zbozia nie-
oznacza - Innequdy tego wysuwawaty się w rachunku pod N. 6°

Co do

Co do Punktu 24° Kontraktu -

Jak szkody z pożaru, tąd ani żadney o to niema pre-
tencyi -

Co do Punktu 25° Kontraktu -

O wywożeniu stomy na stronę, żadnego niema szadu -
Dla zaspokowienia skarż, wstępiam iż przyrzano stome
u jednych, dla pokrycia dachow drugim; z obligowaniem
w^o Dziwizawce, aby im z Dwornoy oddano -

Co do Punktu 26° Kontraktu -

W czasie odbywającego się, mego Komisjiu, doświadczeniem
spełnienia tego warunku -

Co do Punktu 27° Kontraktu -

Umieszczony warunek w tym punkcie do teraźniejszego
go nierealizad Komisjiu -

Co do Punktu 28° Kontraktu -

Ten zaś punkt regulowuje, do ostatniego Roku posesyji.

Co do Punktu 29° Kontraktu -

Kwity Podatkowe Dworna, opłacania w każdym roku na
teraznich Skarbowi Podatkow -

Z tego względu iż w. Dziwizawca przyjął na siebie obowia-
zek opłacania Podatkow regularnie i w czasie przyzwol-
nym, w rozrachunku Podatkow opłacać się, powinniemy
i opłacomych, jstac nadem pełny opłacanie za spóźnienie,
nieprzyjmując ich na rachunek Dziedw. Kapitulny
ialo nie z gley winy pochodzące -

Co do Punktu 30° i 31° Kontraktu

Te punkta do Komisji i eweryfikacyi nierealizad.

Co do

Co do Punktu 32° Kontraktu -

Nakazy Prapowe, wydanie Rekrutów, dozór Magazynu Włóścińskiego, utrzymanie Księg tychże Magazynów bywało to spedriane -

W rozbiórce Interesu o Włóścińskiu Magazynie, z przyczyną wspólnego Szpichlerza z Dwornym, o jednym Kluczu dwornym, a tym samym odpowiedzialności tylko Dwornej, oraz z przyczyną rozporządzonego Zboża na Włóściu, w różnym latach, częścią z Magazynowego, częścią z Dwornego, przy niepodobiestwem było zboże od Zboża różnicu, kawionemu Włóścińskiemu te różnice z lat wielu zapisać, a stajecie wszystkie Remanentów wiedeńskich, żadnej inuemu niezrynto Księgody - Zrobidem przez siebie nakazem Gospodarza ogólny Remanent, a po zredukowaniu jego zbanków na festiwali, i odciągnięciu od przychodu, lat 11. bo w tyle tylko odbierano, wynalazdem i okazatem jego remanent w naturze i wcaległości na Włóścińskich do 1° Januaria 1815° i takowy Prachura dotychczas pod N. 3°

Ze zaś wcaległości na Włóścińskich, w części uważana będzie musi za przepach, iako jest na tych co reszli z Gospodarstwa, i podumierali, częścią, wyphana będzie może od tych co się utrzymuje, na grunie; piętowa, zatem zacięciem w rozchód, druga trzeba podać Pofestowowi do wyphania - Inalardny Regestr remanentowego Zboża na Włóściu z wlaty 1797 ich zsypek, podany, koniem odebrania do Inwentarza tak R. 1800. 1801, 1802, 1803, 1804, 1805, 1806, 1807, 1808. Dwunastoletniej Dziurawy; wywiadujemy się, czy został odebrany, lub nie? i dla czego? Odebraniem w którym wiadomości od Włóścińskiego Zboża in takowy Magazyn

był
Q. O.

był wyrywany z Ekonomianego Urzędzenia Przew.
Kapituły, iż przed pierwszym Poprzysiężeniem Kanonika
Kruszewskiego, był wybrany i wprost przez pierwszą
poprzysiężenie, starano się o odebranie onego, ale iż to by-
ło latami zacięgnięte; i wni tedy, z tych gospodarzy,
podumiewali, drudzy przyznali się, niebiedzi, a tak
niezostad dotąd uzyskany — Rozumiem iż go mieć
trzeba na przepaść, cześnia, dla powyższych przyrządów,
cześnia, iż przeciw tamtego wiele jest do odebrania re-
manentów z lat późniejszych —

Co do Punktu 33° i Ostatniego Kontraktu.

Ten punkt co do formalności utrzymywania ksiąg dla
opisu spraw Włoszianskich, być i jest w zaniedbaniu.
Po śmierci dawniej obranego Wójty, wszystkie sprawy
rozszkrawanie odbywają, we Dworze przez Ekonomia lub
W^o Dziwizawę — Na niesprawiedliwość w rozszkrawa-
niu spraw, żadnej niebyło skargi — Opuśczenie wy-
brania nowego Wójty Włosziankiego, maia, sobie na
krzywdę i niedogodność — Chciadtem do wyboru przy-
stąpić, lecz przekonawszy się, iż przepisane obowiązki
w Inwentarzu są niedostatecznymi, dla przepisania
nowych następną, oddajam opinię =

1° Wójt niemógłbyć dożyć cymy, ani przyjeździe raz-
mieszkić się, najbliższą Opieką Włoszian, abyć daleko od-
stych od swoich Kanonów, póki będzie pod władzą Dwor-
ną — Czynić bowiem musi to, co kara, o wielu re-
czach kamilerai, więcej Dworowi iad potrzebie Wło-
szian wysługiwai się etl^o. — Potrzebaby zatem, aby
niezależad od Dworu, ale bezpośrednio od Przew.
Kapituły —

Woj

21
2° Na bydź wyta powinnoscia, zakazywai ludzom
drogi przepisane, zapisywaie liube drog, oblegtoiu onych,
czas, kwintia sie, pore, roku, gatunek produktu i cis-
riat onego -

3° Przy cztory do roku przeydai rapport do brzeiw: ka-
pituły o stanie i potrzebach wtoeian -

4° Mieć klucze iuden od Magazynu wtoeian'skiego, gdyz
drugi powinien bydź we dworze - Przy nim powinien
bydź Magazyn oddawany, i w potrzebie taj. sama
miara, rozpozycamy -

5° Obiedzai Gais -

6° Sadzie Sprawy -

7° Powinien bydź xpednie uwolnionym od wszelkich
Dwornych powinosci, tak robcixny jako i opdaty,
wnadgrodę, praw swoich -

8° Wyganianie naspanokeryznie, pilnowanie onych, niepo-
wimo do niego naleziei -

9° Bez jego swiadectwa, niepowinna bydź dawana zadna
rapomoga -

10° Przy dawaniu rapomogi w koniach lub wotach, w
ocenieniu onych, powinien bydź przytomny, i oddziel-
nie u siebie komnotowai -

11° Powinien mieć pilne oko na konie i woty dane w ra-
pomoge, aby onych niewyniszczano, i po gospodar-
sku utrzymywano, a w zdarzeniu upadku, aby wy-
stred o przyozynie, i donosid o tem Dworowi -

12° Aby zdanych koni i wotow w rapomoge, niebyto wolno
przedawai bez wiedzy jego, i to z tym tytko warunkiem
aby natychmiast za temi pieniazce, inne byde rob-
ce byto kupione -

George

Jednym słowem, powinien mieć takie stosunki, i takich wyściga pośrednictwo między Dzierżawcą a Włościaninami, i takich wymaga wyściga dla Włościan z ich dobrem —

Dotąd, co już jest zrobionego, winniem dopisać, co jeszcze do zrobienia pozostaje —

1^a) Gdy dla brzołni wyznania i dowodzenia, niepodobien-
stwem jest więcej popsejsji wyśledzić wszystkich
krzywów Włościan, i takie mieć mogą do W^o D^o P^o P^o
rod z pracy ich nadwycia; z drugiej zaś strony,
opuszczenie i zaniedbanie dochodzenia, W^o Dzierżaw-
ca przy dawniejszym obyciu się utwierdzi, a Wło-
ścianom podpadłym do wielkiego niszczenia po-
stąpi; oraz gdy dla przeciwności weryfikacji, nie-
podobienstwem jest, aby każdy mógł spamiętać, wie-
le razy, w którym roku, i doślad, odbywał drogę, co
im w robociznie i odwracaniu spanzeryzmy czyni
wielką różnicę; z drugiej zaś strony, mając sobie
W. Dzierżawca zapewnione drogi od wszystkich
i w każdym roku, czego czasami nie było, albo na
miejscu przedają, albo dla niedostatku sprzężain
u wielu Gospodarzy, więc niemożar; w tych tedy
i takich trudnościach rozumiałbym, aby przestał na
weryfikacji, użytych podwod w drogi, nie z transpor-
tem własnej kreszeny, ale pod przewóz innych
produktów, w wyścigalniczeniu mił i czasu
bawienia się — Co Włościanie spamiętać i powiedzieć
mogą — Lecz i do tego potrzebna jest rewolucya W^o P^o

Kapitulaty-

Kapituły, do którego czasu ma się to indagować i
 polować - Czy od ~~prze~~, czyli od drugiego Kontraktu
 a to z przyczyną różnicy, iaha, czyni W. Dziwizaw-
 ca, mieniąc iż Kontraktem osmioletnim, gdzie nie-
 było talicy Krescencyi, mógł ich bez naruszenia
 Kontraktu używać według swego widoku, dodając
 oraz, iż używanie talowych podwój, o które zawada
 skarga w sprawie weryfikacji JW. Pradota Duszow-
 skiego, było przed zawarciem Kontraktu 12-letniego.
 Do zrekolewowania czego potrzebny jest Kontrakt
 dawniejszy - którego nie ma -

2° W. Dziwizawca, niemając sobie podanego zamiaru
 drogi, co do miejsca, lub ilości mil, a idąc na swém
 przekonaniu, bez żadnego fundamentu na pra-
 wie arrendowném, lub podawczym Inwentarzu wspor-
 tego, polował przy drogi nakładać sobie do Mostów,
 dohad że niema potrzeby powyspania, dwie po-
 mmiejsze, za jedną pierze, a tak miasto trzech,
 sześć drogi odbywać musza - Ten artykuł jako
 ważny, do rozbrania, postanowienia w tém wo-
 li swojej, tak W. Dziwizawcy, iako i Włocławanom,
 mam honor Przesw. Kapituły przedstawić -

3° Gdy granice niektóre są niepewne, a w nich dyf-
 ferencye znawne, przy tej okazyi iaha jest z
 zobowiązania się W. Dziwizawcy, iż do pewnego
 stopnia procedu winien jest doprowadzić swym
 kosztem, wypadłoby dać potrzebną, do tego Klerypo-
 teny -

lencya, i powierzyć graniczne papiery, a ta w ora-
sie najprędzej, aby przez lato odbyli się for-
malności prawne, a w jesieni Dukta i Redu-
kta, czego zimowa pora, robić niemożna.

141
Nota
4° Dla sprawdzenia Skargi Włościan, o wyznacze-
nie ich gruntów przy zamianie części, niewy-
znaczonych, części, niedostatecznych, oraz dla wyznaczenia
w rozmiar tanów Dworskich, które bydyby po-
winnę na soch 6; a Włościanie donoszą, iż są
na 7. i 8. przez co na swych dniach, bez swojej
winy doorywają musza; Natomiast reszta Komor-
nika, i to nie później jak następnej jesieni, aby
analizowały Skargi prawdziwe, natychmiast im
rehabilitowały, i od dalszego wyniszczania się Wło-
ścian ochronić. Wynagrodzenie datowe bydy
może, bo jest z cież - W tym punkcie Komornik-
stwo powinienby mieć moc daną, sobie do nada-
twienia tego na gruncie, bez nowego odnosze-
nia się.

141
5° Wyznaczenie Wójty Włościańskiego, z przepisa-
niem Łowickim. Dla niego, według podanej opinii
w Proportie, z przypadkiem lub uścieniem oby się, N.
Kapituła dawata, sądy bydy musza, potrzebna, i u-
tworzą -

141
6° Inwentarzem sądnie Pańszczyzny przepisane
a w Dniestrowca ujęwa ich na raktad Robo-
ty - do orania i bronowania; byle tamy bydy
sprawiedliwie wymienione, niewidzę, w tem kraju
dy 3

dy - Ale co do żniwa, jeżeli nie jest liźba żni-
 cy uproszczone do gestoiu zboza, moze byci
 tawo naduzycie w robocznie - Zaradzenie w tem
 trudne - i to do wyrozumialosci W. Dziurawcy ko-
 stawiby wypadato - ale co do żniwa z gwałtow,
 na które moeni i dabi wychodza; naleziadoby
 przepisai, aby dni gwałtowe odbywaly si, w hurto-
 wym i ogledowym żniwie, bez rozstawiania pewnej
 liźby żniwa po Morgach -

7° w Inwentarzu przepisana jest liźba dni Szarwan-
 ku, ale nieznanono, do czego maia byci uzyte -
 jezeliby to w ciagu pospejny moina byto poprawi,
 bez naruszenia zrobionego podania; naleziadoby pre-
 pisaic ich uzycie - np. do kopania rowow, których
 wielka jest wszere potrzeba, pomimo tego iz wiele juz
 jest wykopanych; do pomocy barwiej podupadlych
 gospodarzy, z przychylnym niedostatku uprzęży i t. d.

8° Wiele jest artykułow podanych na rachunek Prziem-
 Kapituly i Włocian, których cena zdaje byci wy-
 soka, a czego wyliczenie niepodobne - Tak naprzyklad:
 Drewo do reparacyi sarkwi - wydatki na oddawanie
 Rekrutow, i zyskanie zbiegłych - na utrzymanie
 pięć koni na stojkach - Porumiaiby si to
 wszystko zostawic nalezy do czasu kombinacyi, gdzie
 si pretensye wzajemne modyfikowai musza -

9° Umnieszenia ludności przed przychylnym powrotem
 znajduie, zaniebanie starania o chorych wloclianach
 Jest wzmiianka w Inwentarzu, aby z Włocia byla
 dawana

[Signature]

dawana kupa zboża na Felczera - ale ta
od nastania Inwentarza nie była w wykonaniu.
Wreszcie choćby te przyprowadzić do spełnienia,
to nie mogłaby więcej postawić, jak do nast-
kowego utrzymania Felczera, któremu przeciw-
nież ordynaryj, opłate, przetrzymać, i fundusz
na lekarstwa wskazać należałoby. Cały ten
ciężar włożyć na Włocian, jest to zrobić dzieło
niemożliwe mieć swego skutku, zwłaszcza przy
teraźniejszej sytuacji Włocian - opuścić zaś to,
jest pozwolić na zmniejszenie ludności, skrzyw-
da, moralności i obowiązków Driedzica. —

10° Załącznik magazynowego zboża na Włocianach
odumartych, i reszty z gruntu, radziłbym uwa-
żać za przepały, z Rejestrow Reszantowych
wybrać, aby zrobić rachunek niemieszaty,
a to tylko na gruncie zostawiać specyfikację,
która z czasem używana być może. —

14

Regestr papierów dotychczasowych ię przy Szapowie.

1. Wyrachowanie należności do kasy Preśw. Kapituły z dochodu Braszewickiego za rok piąty lędy podane d. 16 Sept 1004° r.
- + 2. Weryfikacya czynszów i podatków włościańskich z lat czterech od r. 1011 do r. 1015° = oraz dawanych zapomóg od r. 1006 do r. 1015°
- + 3° Rachunek magazynu Włosi Braszewickiej od r. 1000 do r. 1015°
- + 4° Wypis z licztów od Karmaczystwa Powiatu Kiebrynskiego wydanych z opłaty podatków tak dworskich, jako i Włościańskich majątności Braszewickiej od d. 12 Julii 1005° do d. 1. Gt 1014° r.
- + 5° Przychód i wychód pieniędzy Włościan Braszewickich od d. 30 Julii 1011° do 1015° roku —
- + 6. Pretensye W^o Dzierżawcy Braszewickiego, o wydane produkty za rekwizycyami dla wyrob. krajowych i zagranicznych w czasie wojny w r. 1012°
- + 7° Tabele wyświecające teraźniejszy stan Włosi Braszewickiej, co do liczb gospodarzy, i ich usprzży, sporządzone d. 19 maja 1015° r.
- + 8° Porrachunek pretensji między Preś. Kapitułą, a W^o Dzierżawcą Braszewickim, ucytowany od r. 1000 do r. 1015°

Talowy raport przepisany — Dany w Wilnie d. 4. Junii 1015° r.
A. Wojciech Kopsalowski k. a. w. Delegowany Komisaryjny